

**MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA
BUNGE YA KATIBA NA SHERIA KUHUSU MUSWADA WA
SHERIA YA MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI
(NA. 7) WA MWAKA 2021 *[THE WRITTEN LAWS
MISCELLANEOUS AMENDMENTS) ACT, (NO. 7) 2021]***

[Imetolewa chini ya Kanuni ya 99(5)]

07 Februari 2022

1.0

UTANGULIZI

1.1 Maelezo ya Awali na Hadidu za Rejea

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 99 (5) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020, naomba kuwasilisha Maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 7) wa Mwaka 2021 (*The Written Laws Miscellaneous Amendments*) (No. 7) Act, 2021).

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 93 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Muswada huo ulisomwa Bungeni kwa mara ya kwanza katika Mkutano wa Tano wa Bunge la 12.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 97 (1) ikisomwa pamoja na Kanuni ya 136 (14) na Kifungu cha 7(1) (b) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, uliuleta Muswada huu kwenye Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria ili ufanyiwe uchambuzi na kujadiliwa mapema iwezekanavyo. Naomba kulijulisha Bunge lako tukufu kwamba, Kamati iliuchambua na kuujadili Muswada kwa kuzingatia, Katiba, Sheria mbalimbali pamoja na Kanuni za Kudumu za Bunge.

1.2 **Namna Kamati ilivyotekeleza Jukumu la Uchambuzi wa Muswada**

Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza jukumu hilo, Kamati ilikutana na Serikali tarehe 4 Februari 2022 ili kupata maelezo ya Mhe. Jaji Eliezer Feleshi (Mb) Mwanasheria Mkuu wa Serikali kuhusu maudhui ya Muswada huo. Maelezo hayo yaliyowasilishwa kwa niaba yake na Waziri wa Katiba na Sheria, Mhe. George Simbachawene (Mb). Baada ya maelezo , Wajumbe walipata fursa ya kuuliza maswali, na kupata maelezo ya ufafanuzi katika ibara mbalimbali za Muswada.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia Kanuni ya 97(2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge Kamati ilifanya Mkutano wa Kusikiliza Maoni ya Wadau (*Public Hearing*) tarehe 4 Februari 2022 ili kupokea maoni yao kuhusu Muswada huu. Aidha, Kamati ilipokea maoni kwa njia ya mtandao kutoka kwa watu na makundi mbalimbali ya wadau ambao hawakuweza kufika mbele ya Kamati kuwasilisha maoni yao.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru wadau wote waliotoa maoni yao ili kuuboresha Muswada huu na nichukue fursa hii kuwatambua kama ifuatavyo: -

1. The Tanganyika Law Society
2. Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu (LHRC)
3. Jumuiya ya Kikristo Tanzania (CCT)
4. Taasisi ya TWaweza
5. Wanafunzi wa Sheria kutoka Vyuu Vikuu mbalimbali; pamoja na
6. Watu binafsi kutoka maeneo mbalimbali nchini

Mheshimiwa Spika, baada ya hatua hiyo, Wajumbe wa Kamati walipata fursa tena ya kujadili maudhui ya muswada kwa kuzingatia maelezo ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali na kwa kuzingatia maoni ya wadau. Mnamo tarehe 5 Februari, 2022 Kamati ilikutana tena na Mwanasheria Mkuu wa Serikali ambaye alijibu hoja mbalimbali zilizoibuliwa na Wajumbe wa Kamati kuhusu ibara mbalimbali za Muswada.

Mheshimiwa Spika, baada ya hatua hiyo, nilizingatia masharti ya Kanuni ya 98 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge na kukujulisha rasmi kwamba Kamati imekamilisha uchambuzi wa Muswada ili ujadiliwe Bungeni.

2.0 UCHAMBUZI WA MUSWADA

2.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kamati iliujadili Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na.7) wa Mwaka 2021 [*The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No.7) Act, 2021*] ukiwa umegawanyika katika Sehemu Kuu Kumi (10) na unapendekeza kufanya marekebisho katika sheria tisa (9). Sehemu ya Kwanza ya Muswada inayohusu masharti ya utangulizi, inajumuisha **Ibara ya 1** inayohusu jina fupi na **Ibara ya 2** inayoeleza marekebisho yanayofanyika katika sheria mbalimbali.

2.2 Sheria Zinazofanyiwa Marekebisho na Maudhui Yake

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa, Sehemu ya Pili ya Muswada inapendekeza marekebisho ya **Sheria ya Chuo cha Usimamizi wa Wanyamapori, Sura ya 209** [*The College of Wildlife Management Act, (CAP. 209)*]. Marekebisho hayo yanafafanuliwa katika Ibara ya 3 hadi Ibara ya 17 ya Muswada. Kwa mfano, Ibara ya 5 inapendekeza kufuta neno "**Principal**" popote lilipotumika katika Sheria hiyo na badala yake kuandika neno "**Rector**". Lengo ni kuwezesha utekelezaji wa matakwa ya viwango vilivyowekwa na Baraza la Taifa la Elimu ya

Ufundi (NACTE), jambo ambalo linaungwa mkono na kamati.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa pia kuhusu Sehemu ya Tatu ya Muswada inayohusu marekebisho ya **Sheria ya Hakimiliki na Hakishiriki, Sura ya 218 [The Copyright and Neighbouring Rights Act, (CAP 218)]**. Marekebisho yanayopendekezwa katika sehemu hii yanafafanuliwa katika Ibara ya 18, 19 na 20. Mfano wa marekebisho ni **Ibara ya 20** inayopendekeza kuongeza Kifungu kipya cha 12A na 12B katika Sheria ili kubainisha aina ya kazi zitakazoruhusiwa kuingizwa nchini. Aidha marekebisho yanalenga kudhibiti kazi kutoka nje zisikiuke mila, desturi na utamaduni wa nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 25 katika sehemu hii inapendekeza kuingiza fasili mpya ya (3) katika kifungu cha 91 cha Sheria. Lengo ni kuzuia kukamatwa tena kwa mtuhumiwa aliyeachiwa kufuatia uamuzi wa Mkurugenzi wa Mashtaka (DPP) kuondoa mashtaka kwa njia ya *nolle prosequi* (nia ya kutoendelea na mashtaka).

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 26 inapendekeza ni kuongeza kifungu kipya cha 131A katika Sheria hiyo kwa lengo la kuweka masharti ya kutofungua mashtaka mpaka upelelezi utakapokamilika isipokuwa kwa makosa makubwa. Marekebisho hayo yatawezesha kupunguza

msongamano katika magereza na kuboresha masharti yanayohusiana na mchakato wa Makubaliano ya Kukiri kosa (*plea agreement*).

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tano ya Muswada inahusu marekebisho ya **Sheria ya Udhhibiti wa Makosa ya Uhujumu Uchumi na Uhalifu wa Kupangwa, Sura ya 200 [The Economic and Organised Crimes Control Act, (CAP. 200)]**. Ibara ya 35 inapendekeza kufuta maneno “ten million shillings” yaliyopo katika kifungu cha 29(4) (a) cha Sheria na badala yake kuingiza maneno “three hundred million shillings”. Lengo ni kuzipa uwezo mahakama za chini kutoa dhamana kwa makosa yenye thamani chini ya shilingi milioni mia tatu.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Sita ya Muswada inahusu marekebisho ya **Sheria ya Ofisi ya Taifa ya Mashtaka [(The National Prosecutions Service Act, (CAP. 430)]**. Ibara ya 37 ya katika sehemu hii ya Muswada inapendekeza kurekebisha kifungu cha 5 cha Sheria kwa kufuta na kuandika upya fasili ya (2) ya kifungu hicho kwa lengo la kuainisha majukumu ya Naibu Mkurugenzi wa Mashtaka ili kuendana na Hati Idhini ya uanzishwaji wa Ofisi ya Taifa ya Mashtaka. Aidha, Ibara hiyo inampa Mkurugenzi wa Mashtaka mamlaka ya kuanzisha kanda au ofisi kwa kadiri atakavyoona inafaa.

Lengo ni kuongeza ufanisi wa utekelezaji wa majukumu ya Ofisi ya Taifa ya Mashtaka.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Saba ya Muswada inahusu marekebisho ya **Sheria ya Baraza la Michezo la Taifa, Sura ya 49 [(The National Sports Council of Tanzania Act, (CAP. 49))]**. Sehemu hii inahusu Ibara ya 39 na 40. Ibara ya 40 inapendekeza kuongeza kifungu kipyua cha 6A katika Sheria hiyo kinachoanzisha Mfuko wa Maendeleo ya Michezo. Lengo la marekebisho ni kuongeza uwezo wa kugharamia shughuli mbalimbali za michezo na kurahisisha ukusanyaji wa rasilimali fedha na kuongeza uwazi na uwajibikaji katika matumizi ya fedha hizo.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nane ya Muswada inahusu marekebisho ya **Sheria ya Kanuni za Adhabu, Sura ya 16 [(The Penal Code, (CAP. 16))]**. Sehemu hii inahusu Ibara ya 41 hadi 67. Pamoja na mambo mengine katika sehemu hii, Ibara ya 49 ya Muswada inafanya marekebisho katika Kifungu cha 62 cha Sheria ili kuongeza adhabu ya kifungo kutoka miaka 7 hadi miaka 14 kwa kosa la utoaji wa mafunzo ya matumizi ya silaha na mbinu za kijeshi (*unlawful drilling*).

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tisa ya Muswada inahusu marekebisho ya **Sheria ya Upatikanaji wa Huduma ya Mawasiliano kwa Wote, Sura ya 422**

[(The Universal Communications Services Access Act, (CAP. 422))]. Sehemu hii inahusu Ibara ya 68 hadi 71. Marekebisho yanayopendekezwa kufanyika kupitia Ibara ya 69 hadi 71 za Muswada yanalenga kumtambua Meneja wa Mfuko kuwa Katibu wa Bodi na kuondoa masharti ya ukomo wa muda na sifa za Katibu wa Bodi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi ya Muswada inahusu marekebisho ya **Sheria ya Veterinari, Sura ya 319** ***[(The Veterinary Act, (CAP. 319))]***. Sehemu hii inahusu Ibara ya 72 hadi 83. Marekebisho yanayopendekezwa kufanyika kupitia Ibara ya 73 hadi 83 za Muswada yanalenga masuala mbalimbali, ikiwa ni pamoja na kurekebisha masharti ya kifungu cha 10 cha Sheria kwa kuweka masharti yanayoliwezesha Baraza la Veterinari kuanzisha kanda na kuteua Wasajili Wasaidizi watakaotekeleza majukumu ya Msajili katika kanda hizo kama ambavyo Ibara ya 74 ya Muswada inavyoeleza.

3.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

3.1 Maelezo ya Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kwa sehemu kubwa Kamati imekubaliana na mapendekezo ya Muswada yaliyowasilishwa na Mwanasheria Mkuu wa Serikali isipokuwa kwa baadhi ya maeneo ambayo Wajumbe wa Kamati walitoa maoni, mapendekezo na kufanya marekebisho ya msingi ili kuuboresha muswada huu kama inavyofafanuliwa katika aya zinazofuata.

3.2 Marekebisho ya Kifungu cha 4 cha Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai, Sura ya 20

Mheshimiwa Spika, katika **Ibara ya 23** ya Muswada, Serikali inapendekeza kuongeza kifungu kidogo cha (3) katika Sheria hiyo ili kuweka masharti mapya. Masharti haya yanaanzisha utaratibu utakaofuatwa katika mashauri ya jinai, ambapo iwapo shauri lina sura ya kiutawala, au kimadai, nafuu zote za kiutawala na kimadai zitatumika kwanza kabla ya utaratibu wa jinai kuchukua mkondo wake.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza hatua hii ya Serikali kwa sababu itachangia katika kupunguza mlundikano wa kesi za jinai mahakamani kwa kuondoa kesi zinazoweza kushughulikiwa kwa utaratibu mwingine kutofunguliwa mahakamani. Hata hivyo, Kamati inashauri

kwamba elimu itolewe kwa vyombo vyote vinavyohusika na haki-jinai, ili kuimarisha utekelezaji wa masharti yanayopendekezwa.

3.3 Marekebisho ya Kifungu cha 91 cha Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai, Sura ya 20

Mheshimiwa Spika, katika **Ibara ya 25** ya Muswada, Serikali inapendekeza kufanya marekebisho katika kifungu hiki kwa kuongeza fasili mpya ya (3). Fasili hii inaweka masharti mapya ambayo yanazuia kukamatwa tena kwa mtuhumiwa aliyeachiwa kufuatia uamuzi wa Mkurugenzi wa Mashtaka (DPP) kuondoa mashtaka kwa kuondoa nia ya kuendelea na *mashtaka (nolle prosequi)* iwapo hakuna ushahidi unaotosha.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa kuleta mabadiliko haya ya kihistoria kwa sababu yana mchango katika maboresho ya mfumo wa uendeshaji wa mashauri ya jinai (*reform of the criminal justice*). Aidha, marekebisho haya ya sheria yanaweza kuchangia kurejesha imani ya watuhumiwa kwa Mhimili wa Mahakama, kwa kuwa hapo awali mtuhumiwa alikuwa haelewi inakuwaje Mahakama inamuachia huru na baadae kukamatwa tena kwa kosa hilo hilo.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo Kamati ina maoni kwamba, iwapo mtuhumiwa ataachiwa kwa *nolle prosequi*, atakapokamatwa tena kwa kosa lillile, anapofikishwa mahakamani kesi ianze kusikilizwa (*on the first appearance before the court*).

3.4 Marekebisho ya Kifungu cha 297 cha Sheria ya Kanuni za Adhabu, Sura ya 16

Mheshimiwa Spika, katika Ibara ya 63 ya Muswada, Serikali inapendekeza kurekebisha Kifungu cha 297 cha Sheria kinachohusu kuvunja jengo kwa nia ya kutenda kosa (*entering dwelling house with intent to commit offence*). Serikali inapendekeza kupunguza adhabu ya kifungo kutoka miaka 14 iliyopo sasa katika sheria na kuweka miaka 7.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia aina na uzito wa baadhi ya makosa yanayoweza kutendeka chini ya kifungu hiki, Kamati inashauri kwamba, adhabu iliyopo sasa katika Sheria ibaki kama ilivyo bila kupunguza idadi ya miaka katika kifungo. Msingi wa ushauri huu unatokana na ukweli kwamba, lengo kuu la Kanuni za Adhabu ni kuzuia uhalifu kutokea. Kwa aina ya makosa yanayoweza kutendeka chini ya kifungu hiki, adhabu ikiwa ndogo, uhalifu unaweza ukaongezeka.

4.0 HITIMISHO

4.1 Shukrani

Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua fursa hii kutoa shukrani zangu za dhati kwa Wajumbe wa Kamati kwa kuujadili na kuuchambua Muswada huu ili kuboresha maudhui yaliyomo katika marekebisho yanayopendekezwa. Kwa umuhimu wa mchango wao katika kushughulikia muswada huu, naomba niwatambue kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Najma Murtaza Giga, Mb – Makamu Mwenyekiti
2. Mhe. Abdullah Ali Mwinyi, Mb – Mjumbe
3. Mhe. Emmanuel Adamson Mwakasaka, Mb – Mjumbe
4. Mhe. Wanu Hafidh Ameir, Mb – Mjumbe
5. Mhe. Joseph Anania Tadayo, Mb – Mjumbe
6. Mhe. Edward Ole Lekaita Kisau, Mb – Mjumbe
7. Mhe. Zainabu Athumani Katimba, Mb – Mjumbe
8. Mhe. Ng’wasi Damas Kamani, Mb – Mjumbe
9. Mhe. Lemburus Saputu Mollel Noah, Mb – Mjumbe
10. Mhe. Asha Abdallah Juma, Mb – Mjumbe
11. Mhe. Elibariki Immanuel Kingu, Mb – Mjumbe
12. Mhe. Omar Ali Omar, Mb - Mjumbe
13. Mhe. Suma Ikenda Fyandomo, Mb – Mjumbe
14. Mhe. Joseph Kizito Mhagama, Mb – Mjumbe
15. Mhe. Salum Mohammed Shaafi, Mb – Mjumbe
16. Mhe. Ahmed Juma Ngwali, Mb – Mjumbe
17. Mhe. Agnesra Lambert Kaiza, Mb – Mjumbe
18. Mhe. Yahaya Omary Massare, Mb – Mjumbe

19. Mhe. Jacqueline Ngonyani Msongozi, Mb – Mjumbe
20. Mhe. Hussein Nassor Amar, Mb – Mjumbe
21. Mhe. Khadija Shaaban Taya, Mb – Mjumbe
22. Mhe. Agnes Elias Hokororo, Mb – Mjumbe

Mheshimiwa Spika, namshukuru Mwanasheria Mkuu wa Serikali Mhe. Eliezer Mbuki Feleshi (Mb), Waziri wa Katiba na Sheria Mhe. George Boniphace Simbachawene (Mb) na Mwandishi Mkuu wa Sheria wa Serikali Ndg. Onorius Njole, pamoja na watendaji wote wa Serikali kwa ushirikiano wao wa dhati katika kuyafanyia kazi maoni na mapendekezo ya Kamati.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru Watumishi wote wa Ofisi ya Bunge chini ya uongozi thatbiti wa Katibu wa Bunge Ndg. Nenelewa J. Mwihambi, *ndc* kwa kwa uratibu wa shughuli za Kamati hadi kukamilika kwa taarifa hii. Vilevile nimshukuru Mkurugenzi wa Kamati za Bunge, Ndg. Athuman Hussein, *ndc* akisaidiwa na Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Gerald Magili kwa kusimamia utendaji wa Kamati mbalimbali za Bunge ikiwemo Kamati ya Katiba na Sheria.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini sio kwa umuhimu, niishukuru Sekretarieti ya Kamati ya Katiba na Sheria, ambayo imehusika na uratibu wa shughuli zote za Kamati hadi kukamilika kwa taarifa hii wakiwemo Ndg. Yona

Kirumbi, Ndg. Elihaika Mtui, Ndg. Mossy Lukuvi, Ndg. Thomas Shawa, Ndg. Eizabeth Malogo pamoja na Msaidizi wa Kamati Ndg. Yohana Mwakibibi.

4.2 Msimamo wa Kamati Kuhusu Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, Kamati inalishauri Bunge lako tukufu kuujadili, kuukubali na kuupitisha Muswada huu pamoja na Jedwali la Marekebisho kama lilivyowasilishwa na mtoa hoja.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na naunga mkono hoja.

Najma Murtaza Giga (Mb)

MAKAMU MWENYEKITI

Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria

07 Februari 2022